

Yttrande

Remissvar över betänkande En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten (SOU 2025:98)

Sammanfattning

Svenska kyrkan är ett rikstäckande trossamfund med verksamhet och fastigheter i samtliga Sveriges kommuner. Svenska kyrkan har också samhällsuppdrag som är en del av totalförsvaret.

Svenska kyrkan instämmer i att det är viktigt att förbättra förutsättningarna för att bedriva en effektiv, enhetlig och rättssäker fastighetsbildning i hela landet och anser att betänkandet leder i den riktningen.

Svenska kyrkan vill för egen del lyfta fram:

- att det krävs specialistkunskap vad gäller fastighetsbildning på begravningsmark
- att det för prästlönetillgångarna, som förvaltas av Svenska kyrkans stift, kan vara en fördel att inte olika myndigheter behandlar stora jord- och skogsegendomar
- att det vid höjd beredskap och krig kan vara nödvändigt med fastighetsbildning utan dröjsmål för att lösa ett ökat och/eller akut behov av begravningsmark.

Om Svenska kyrkan

Svenska kyrkan är ett registrerat trossamfund och lyder under lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och lagen (1998:1593) om trossamfund. Sedan relationsändringen mellan kyrkan och staten år 2000 är kyrkliga organ inte längre statliga eller kommunala myndigheter, men Svenska kyrkan har kvar sin rikstäckande organisation med församlingar, pastorat och stift. De flesta församlingar och pastorat bedriver både församlingsverksamhet och begravningsverksamhet. Begravningsverksamheten är ett statligt uppdrag som utövas lokalt, med Svenska kyrkans församlingar och pastorat som huvudmän utom i Stockholms och Tranås kommuner. Uppdraget omfattar arbete kring begravning och på begravningsplatser, och regleras av begravningslagen (1990:1144).

Svenska kyrkan som fastighetsägare

Svenska kyrkan är en av Sveriges största fastighetsägare och kulturarvsförvaltare. Enligt kulturmiljölagen (1988:950) följer ett särskilt ansvar att vårda och underhålla kyrkliga kulturminnen, det vill säga kyrkobyggnader, kyrkotomter, begravningsplatser och kyrkliga inventarier som är skyddade enligt lagens bestämmelser. I kulturmiljölagen förtydligas också att Svenska kyrkan ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs vid höjd beredskap för vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

När staten och Svenska kyrkan skiljdes åt överfördes äganderätten av kyrklig egendom, som då huvudsakligen bestod av egendom med stiftelsekaraktär, till Svenska kyrkan. Sedan den 1 januari 2000 ägs fastigheterna i huvudsak av den församling där de är belägna. Ett praktiskt problem vid ägandeövergången var att många kyrkliga fastigheter saknade fullständiga fångeshandlingar (köpebrev etcetera) vilket gjorde ansökan om lagfart komplicerad. För att lösa detta infördes *Lag (2002:386) om lagfart i vissa fall för Svenska kyrkan mm* som gav Svenska kyrkans organisatoriska delar möjlighet att ansöka om lagfart utan fångeshandling. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 2002 och ansökningar kunde ske till och med utgången av juni 2004. Det är oklart om samtliga församlingar ansökte om lagfart i tid.

Begravningsmark har ett särskilt rättsskydd i 2 kap. 10-11 §§ begravningslagen som innebär att begravningsmark inte får vara belastad när den tas i anspråk eller senare belastas med panträtt eller andra rättigheter som kan inskrivas i fastighetsregistret, med undantag för ledningsrätter om de inte medför någon olägenhet.

Svenska kyrkan som förvaltare av prästlönetillgångarna

Beslutet vid relationsändringen att överföra kyrklig egendom till Svenska kyrkan gällde inte de så kallade prästlönetillgångarna som omfattar jord, skog och kapital. Prästlönetillgångarna bibehölls som självständiga förmögenheter och förvaltas av Svenska kyrkans tretton stift. Omdisponeringar sker löpande mellan såväl tillgångsslagen som inom markinnehavet, bland annat för förbättrad arrondering.

Svenska kyrkan som del av totalförsvaret

Svenska kyrkan är en del av totalförsvaret och begravningsverksamheten är en samhällsviktig verksamhet som ska upprätthållas även under höjd beredskap eller krig. Det finns flera omständigheter som påverkar möjligheten att bedriva begravningsverksamhet vid krig. Exempelvis kan ett stort antal samtidigt avlidna innebära ökade krav på gravplatser. Varje huvudman rekommenderas att ha en markreserv, men det är svårt att förutse hur stor denna markreserv bör vara.

Förslagen att det statliga Lantmäteriet ansvarar för tillsyn, gemensam kunskapsuppbyggnad, ärendehanteringssystem mm.

För Svenska kyrkans verksamhet, som är lokaliserad i alla Sveriges kommuner, är det positivt med en utveckling mot en mer enhetlig arbetsprocess som borgar för en gemensam kunskapsspridning och ökad rättssäkerhet. Idag behöver Svenska kyrkans nationella nivå ha kontakt med både den statliga lantmäterimyndigheten samt 40 kommunala lantmäterimyndigheter vid strategiska frågor. Därför ser Svenska kyrkan stora fördelar med att kunskapsuppbyggnad och ärendehantering blir gemensam för samtliga lantmäterimyndigheter, vilket säkerställer att ärenden hanteras på ett likartat sätt över hela landet samt underlättar uppföljning och erfarenhetsåterföring.

Det behöver dock säkerställas att den statliga lantmäterimyndighetens utökade ansvar för tillsyn samt tillhandahållande av kunskapsmaterial och system inte leder till en betungande byråkrati. Det kan då ha motsatt effekt på den statliga och de kommunala lantmäterimyndigheternas förmåga att bedriva en kostnads- och tidseffektiv förrättningsverksamhet.

Förslagen att förtydliga vilka förrättningar, samt vilken uppdragsverksamhet, en kommunal lantmäterimyndighet får ansvara för

Fastighetsbildning för både församlings- och begravningsfastigheter är i allmänhet en lokal angelägenhet där det i normalfallet är den lokala församlingen eller pastoratet som ansöker om fastighetsbildning. Svenska kyrkan ser fördelar när det gäller lokalkännedom och nära samverkan mellan planmyndighet och lantmäterimyndighet i kommuner med egen lantmäterimyndighet. Därför ser Svenska kyrkan positivt på förtydligande kring villkoren för de kommunala lantmäterimyndigheterna, men vill påtala att vad gäller fastighetsbildning på begravningsmark krävs specialistkunskap som kan vara svår att upprätthålla av kommunala lantmäterimyndigheter.

Svenska kyrkan är mån om att den avgränsning som finns i 5§ lagen om kommunal lantmäterimyndighet, och gäller ärenden som ska överlämnas till den statliga lantmäterimyndigheten, kvarstår. Det gäller bland annat förrättningar som avser flera lantmäterimyndigheters verksamhetsområden, stora jord- och skogsbruksförrättningar som inte omfattar ny bebyggelse och andra förrättningar som av kompetens- och resursskäl inte bör handläggas hos myndigheten, till exempel större anläggningsförrättningar och äganderätsutredningar. Svenska kyrkan bedriver just nu ett projekt för att säkerställa kvaliteten i kyrkans gemensamma fastighetsregister. Ett resultat av detta kan bli fastighetsutredningar som bottnar i oklara ägande- och upplåtelseformer som kvarstår från

tiden som statskyrka. Dessutom förvaltar Svenska kyrkan stora jord- och skogsegendomar som tillhör prästlönetillgångarna och kan sträcka sig över flera lantmäterimyndigheters områden.

Förslagen att handläggning av ärenden som antas omfattas av säkerhetsskyddslagen, samt förrättningar där statliga myndigheter eller statliga helägda bolag är sökande, ska överlämnas till och handläggas av den statliga lantmäterimyndigheten

Svenska kyrkan har ingen anmäld säkerhetskänslig verksamhet och är inte längre en statlig myndighet. Trots det vill Svenska kyrkan ändå lyfta fram det statliga uppdraget att lokalt bedriva begravningsverksamhet. Vid höjd beredskap och i en krigssituation, då det på kort tid kan krävas gravplatser för många avlidna, kan församlingar och pastorat behöva förvärva markområden utan dröjsmål. I ett sådant scenario kan förrättningar och andra ärenden behöva överlämnas eller samordnas av den statliga lantmäterimyndigheten för att lösa ett ökat och/eller akut behov av begravningsmark.

Förslagen om ändringar i förordning om avgifter vid lantmåteriförrättningar

Svenska kyrkan välkomnar de föreslagna ändringarna i avgiftsförordningen, som bör leda till ett mer kostnadseffektivt arbete och ökad förutsägbarhet. Att avgifter som tas ut med timtaxa ska beräknas utifrån hur lång tid som skäligen behövs, är ett välkommet förslag. Detta bör innebära att myndighetsinterna förhållanden, som till exempel bristande erfarenhet hos förrättningslantmätaren, får mindre genomslag i den slutliga kostnaden.

Vad gäller förslaget om utjämning i avgiftssystemet mellan de kommunala och den statliga lantmäterimyndigheten, är det inte uppenbart för Svenska kyrkan hur detta sammantaget påverkar förrättningskostnaderna.

Uppsala den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Camilla Asp

Generalsekreterare

Anna-Karin Engström

Avdelningschef